

РЕЦЕНЗІЯ

**Каплінського Василя Васильовича, доктора педагогічних наук,
професора кафедри педагогіки, професійної освіти та управління освітніми
зкладами Вінницького державного педагогічного університету імені
Михайла Коцюбинського на дисертацію Слушного Олега Миколайовича
«РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ
ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
(ДРУГА ПОЛОВИНА XX - ПЕРША ЧВЕРТЬ XXI СТОЛІТТЯ)»**

Українське сьогодення, яке стрімкими темпами змінюється та оновлюється, орієнтуючись на європейські стандарти та цінності, кращі світові традиції, потребує вчителя, зорієнтованого на роботу в новій українській школі, відкритого не лише до сучасних педагогічних інновацій, а й готового до імплементації кращого вітчизняного та зарубіжного інноваційного досвіду минулого.

Готовність до такої інноваційної діяльності є однією з нагальних вимог як до викладача вищої школи, так і до вчителя школи загальноосвітньої, адже педагог, який ігнорує в своїй діяльності інноваційний чинник, не лише відстає від суспільних процесів, а й формує відповідні комплекси у здобувачів освіти. В цьому контексті проблема дослідження, представленого на розгляд і присвяченого інноваційній діяльності вчителів відноситься до найбільш актуальних проблем у сучасному освітньому просторі. Хоч і дослідження історико-педагогічне, але воно повною мірою відповідає вимогам сьогодення і є вдалою спробою розв'язання цієї проблеми.

Характеристики, які супроводжували процес ознайомлення з даним дослідженням, а потім остаточно і переконливо визначились в результаті ознайомлення. Так, з упевненістю можна констатувати, що робота фундаментальна, ґрунтовна, високонаукова, всеохопна, цікава і глибока за змістом.

Часто, коли знайомишся зі змістом наукового дослідження, анотацію просто пробігаєш очима. А тут зразу ж зачепила анотація, а потім вступ:

філігранно, конкретно, точечно, вивірено, кожна фраза і кожне слово на місці, лягає, відображається у свідомості. Це зразу ж підтвердило мою переконливість у тому, що не лише вступ, а й робота в цілому у досвідченого вчителя і директора школи у тандемі з такого високого рівня науковцем буде за своїм подальшим змістом роботою такого ж високого наукового рівня. І це цілком підтвердилось.

Відчувається, що дисертація виросла з живого досвіду, і саме інтерес до інновацій, який був дуже помітним під час навчання автора ще в магістратурі, унікальний авторський інноваційний досвід та інноваційне мислення, відкритість до нововведень, на наш погляд, зіграли ключову роль у забезпеченні таких значних результатів дослідження. Зміст роботи наскрізь просякнутий авторським інноваційним мисленням і зреалізовує глибокий інноваційний потенціал і ресурс його особистості. А коли оцінюєш результативність дослідження, відчуваєш, що вона також перевірена досвідом.

При ознайомленні зі змістом роботи думалось над тим, як важливо разом з керівником обрати тему, яка б відповідала інтересам, професійному і життєвому досвіду дисертанта і була для нього суб'єктивно значущою. В кожному параграфі відчувалось, що це ваше і що ви купаєтесь в ній. Так можна писати лише тоді, коли робота зігріває, підживлює зсередини і вселяє почуття впевненості в гарному результаті.

І ще один плюс щодо загальної оцінки роботи. Інколи можна накидати масу інновацій, модних назв, чисто зовнішніх ефектів, так і не зробивши інновацією роботу в цілому. В даному ж випадку не тільки тема, а сама робота інноваційна за підходами, за змістом, за своєю будовою, за наповненістю методів і технологій, які аналізуються в дисертації, сенсом, адекватним змістом, його ґрунтовністю, актуальністю і новизною.

Імпонує думка про те, що впродовж обраного історичного періоду (друга половина XX - перша чверть XXI століття) серед двох стратегій організації освітнього процесу, які співіснували паралельно (традиційної та

інноваційної), традиційна також забезпечувала успішні результати, якщо вона не «застигала в стереотипі», а постійно оновлювалась та вдосконалювалась. Однак, пошукова діяльність дисертанта цілком виправдано була сконцентрована на тих **НОВОВВЕДЕННЯХ**, які передбачали зміни, оновлення, відкривали нові можливості в розвитку учнів, сприяли прогресу на освітній ниві, якості навчання, були своєчасними і доцільними, раціональними і прогресивними для того чи іншого періоду і відображали динаміку розвитку суспільства і освіти.

Дуже гарно продумана логіка і послідовність етапів дослідження. Визначення історичних, методологічних та науково-педагогічних передумов і етапів розвитку інноваційної діяльності підготували до глибокого розкриття наукової категорії інноваційної діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін як наукової категорії, що в свою чергу допомогло прослідкувати, як відбувався розвиток інноваційної діяльності вчителів закладів загальної середньої освіти України у контексті євроінтеграційних процесів, чітко визначити його тенденції та особливості. Наступний етап дослідження заслуговує на особливу увагу, оскільки автор аналізує цікаві інноваційні знахідки щодо організаційно-методичного забезпечення інноваційної діяльності, всебічно характеризує зарубіжний досвід інноваційної діяльності вчителів та його застосування в закладах загальної середньої освіти України. Але особливий інтерес викликає останній параграф, в якому йдеться про використання прогресивних ідей інноваційної діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін закладів загальної середньої освіти України.

Всі інші наші характеристики дослідження, в цілях економії часу, подамо у вигляді ключових характеристик, а це: *абсолютне дотримання нових вимог до наукового дослідження; відповідальний підхід до дослідження проблеми на всіх його етапах; системне бачення методологічних позицій та опора на них на кожному етапі дослідження; чіткість, лаконічність та адекватність визначення базових понять, пов'язаних*

з темою дисертації; ретельний і виважений підхід до аналізу наукових джерел; наявність і відчутність власної наукової позиції автора; кожен ключовий елемент результатів дослідження знайшов своє відображення в публікаціях (про це свідчать їх теми, які «йшли в ногу» з логікою та поетапністю дослідження); цілісність дослідження, всеохопність та гармонійне поєднання всіх його компонентів; вдала композиційна структура; логічна довершеність; бездоганна науково-педагогічна й мовно-стилістична грамотність; збалансованість висновків; загальні висновки логічно випливають зі змісту дисертації і відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань.

Безперечно, що наукове дослідження потрібно оцінювати з точки зору його корисності, зокрема орієнтованості на практику, оскільки воно пишеться для людей, в даному випадку для вчителів, для прогресу, ради сприяння якості освіти, а не ради збільшення кількості наукової продукції, яка часто перетворюється в мертвий багаж. Я висловив ці міркування, щоб на їх фоні підкреслити практичну цінність роботи поданої на розгляд, а саме *по-перше*, практичну цінність живої практичної складової її змісту, *по-друге*, практичну цінність історико-педагогічних ідей досліджуваного періоду, переконливо обґрунтованих в дисертації, *по-третє*, методичних рекомендацій для вчителів, *по-четверте*, обґрунтування доцільності їх методичного упровадження у практику закладів загальної середньої освіти для підвищення рівня інноваційної готовності майбутніх вчителів природничо-математичних дисциплін.

Впевнений, що наукова новизна і практична значущість забезпечать подальшу життєвість цього дисертаційного проекту.

Таким чином, цілком переконливо можна констатувати, що завдання, поставлені в межах даної дисертаційної роботи, розв'язані, досягнута мета дослідження, а саме: ситематизовано й узагальнено ефективний досвід розвитку інноваційної діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін у закладах загальної середньої освіти України (друга половина XX

– перша чверть XXI століття) та чітко виокремлено шляхи імплементації досвіду в сучасну освітню практику.

Побажання і рекомендації:

1. Доцільно було б в додатках окремим блоком інформації подати багатий інноваційний авторський досвід, що є суттєвим внеском в розвиток інноваційної діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін у закладах загальної середньої освіти України.
2. Ключові положення змісту підрозділу 1.1. набудуть більш лаконічної форми і чіткіше сприйматимуться за умови його звільнення від переобтяжуючої інформації.
3. Не завжди дотримуються технічні вимоги до оформлення додатків, кожен з яких за вимогами має розпочинатись з окремої сторінки, двічі повторюється додаток 2М.

Однак всі побажання мають чисто формальний характер і не впливають на зміст дослідження, яке є актуальним, своєчасним і сучасним, логічно довершеним і завершеним, має високий науковий рівень, беззаперечну наукову новизну, теоретичне і практичне значення, а його результати є прогностичними. Все вищезазначене дає підстави для висновку про те, що виконана дисертаційна робота «Розвиток інноваційної діяльності вчителів природничо-математичних дисциплін у закладах загальної середньої освіти України (друга половина XX - перша чверть XXI століття)» повністю відповідає вимогам, а її автор Слушний О. М. заслуговує на присвоєння йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедра педагогіки, професійної освіти та
управління освітніми закладами Вінницького
державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Каплінський В.В.

